

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

CZU: 343.13:343.157.3(043)

BODEAN VALERIU

**ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE
ALE RELUĂRII URMĂRIRII PENALE**

SPECIALITATEA 554.03 – DREPT PROCESUAL PENAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2024

Componența Comisiei de doctorat:

Președinte Igor DOLEA *profesor universitar, doctor habilitat în drept, USM*

Conducător de doctorat Tatiana VIZDOAGĂ *conferențiar universitar, doctor în drept, USM*

Referent 1 Alexei BARBĂNEAGRĂ *profesor universitar, doctor habilitat în drept, ULIM*

Referent 2 Artur AIRAPETEAN *conferențiar universitar, doctor în drept, USEM*

Referent 3 Dumitru ROMAN *conferențiar universitar, doctor în drept, USM*

Susținerea va avea loc la 31 mai 2024, ora 10:00, în ședința Comisiei de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice și Economice, Universitatea de Stat din Moldova, adresa: MD 2009, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu 67, bloc 2, aula 119.
Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare.

Rezumatul a fost expediat la 26 aprilie 2024.

Președintele Comisiei de doctorat

Igor DOLEA,

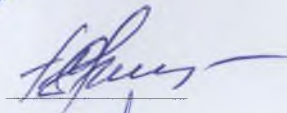
profesor universitar, doctor habilitat în drept

Conducător științific

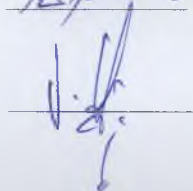
Tatiana VIZDOAGĂ,

conferențiar universitar, doctor în drept

Autor

BODEAN Valeriu

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE TEZEI.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	9
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	17
BIBLIOGRAFIE.....	24
LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI.....	26
ADNOTARE.....	27
ANNOTATION.....	28
АННОТАЦИЯ.....	29

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Odată cu adoptarea Constituției, la 29 iulie 1994, Republica Moldova s-a proclamat a fi un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate (art. 1 alin. (3) al Constituției)¹.

Pornind de la năzuința construirii unui stat democratic, în care statul de drept, pacea civică, democrația, demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic sunt valori supreme, autorii Constituției au stipulat, în art. 4 alin. (1), că dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

Aceste deziderate reprezintă o consecință firească a aderării țării noastre la Declarația Universală a Drepturilor Omului, fapt realizat prin Hotărârea Sovietului Suprem al RSS Moldova, nr. 217/1990, adoptată încă până la proclamarea independenței Republicii Moldova.

Ulterior, prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu nr. 522 din 12.07.1995, a fost ratificat Statutul Consiliului Europei, ceea ce a creat platforma pentru ratificarea Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, precum și a protocoalelor adiționale la aceasta, lucru realizat prin adoptarea respectivei Hotărâri a Parlamentului în data de 24.07.1997².

Aderarea Republicii Moldova la aceste acte internaționale a constituit un punct de neîntoarcere pe parcursul integrării în spațiul internațional și, în special, cel european, pentru realizarea năzuinței de obținere a unui statut de membru cu drepturi depline al civilizației moderne.

În urma eforturilor depuse de Republica Moldova pentru conformarea exigențelor Uniunii Europene, pornind de la aspirația țării noastre de a urma parcursul european și de a deveni componentă a acelui parteneriat unic, la 27.06.2014, între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și statele membre, pe de altă parte, a fost semnat Acordul de asociere³, țara noastră obligându-se, în conformitate cu prevederile de la art. 1 alin. (2) lit. e) al Acordului, „...să sprijine și să intensifice cooperarea în spațiul de libertate, securitate și justiție, cu scopul de a consolida statul de drept, și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și în

---

¹ Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.1 din 12.08.1994; Republicat: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 78/140 din 29.03.2016.

² Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1298 din 24.07.1994 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la aceasta. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 54-55 din 21.08.1997, art. 502.

³ Acordul de Asociere din 27.06.2014 între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte din 27.06.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.185-199/442 din 18.07.2014.

ceea ce privește mobilitatea și contactele interpersonale”, iar prin dispozițiile de la art. 2 alin. (1), Republica Moldova și-a asumat angajamentul, potrivit căruia ea trebuie „...să asigure respectarea principiilor democratice, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum sunt proclamate în Declarația Universală a Drepturilor Omului și definite în Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale”. Nu în ultimul rând, sunt de invocat și prevederile art. 12 alin. (1) al Acordului, care stabilesc că „în cadrul cooperării în spațiul de libertate, securitate și justiție, părțile acordă o importanță deosebită promovării statului de drept, inclusiv independenței sistemului judiciar, accesului la justiție și dreptului la un proces echitabil”. Nu mai puțin importante, în contextul obligațiilor indiscutabile, a căror realizare a fost asumată de Republica Moldova, sunt cele din cuprinsul alin. (3) al aceluiași articol din Acord, și anume: „...respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale va ghida toate activitățile de cooperare în domeniul libertății, al securității și al justiției”.

Protocolul nr. 7 la Convenție, semnat la Strasbourg în data de 22.11.1984, stabilește, în art. 4, interdicția pentru statele contractante de a judeca și de a pedepsi persoana de două ori pentru aceeași faptă, prin garantarea dreptului corespunzător.

Din aceste raționamente, aspectele privitoare la competențele autorităților în materia promovării politicii penale, în raport cu drepturile de care beneficiază subiecții supuși unor proceduri represive și/sau punitive în legătură cu acuzațiile penale, generează discuții și cercetări detaliate. Nu poate fi ignorată însă și jurisprudența națională în domeniu.

Dacă pornim de la problemele ivite cu prilejul reluării unor proceduri de reprimare deja consumate, trebuie luate în considerare și opiniile autorilor consacrați, formulate nu doar despre temeiurile, procedura, subiecții, termenele relansării propriu-zise a acelor activități, ci și despre temelia axiomatică a instituției reluării urmăririi penale. Și obiectul investigațiilor științifice, pe această dimensiune, se regăsește, direct sau indirect, în lucrările cercetătorilor: I. Dolea, T. Vizdoagă, T. Osoianu, V. Rusu, B. Lichii, D. Ostavciuc, A. Crișu, V. Dongoroz, S. Kahane, G. Antoniu, C. Bulai, N. Iliescu, R. Stănoiu, Gr. Theodoru, N. Volonciu, I. Neagu, M. Damaschin, I. Doltu, L. Lefterache, C. Stoica, M. Udroi, N. Jidovu, Gh. Mateuț, L. Criste, M. Toader, E. Martâncic, P. Andrușco, M. Botocova, A. Davletov, V. Zolotâh, V. Camâșin, N. Chipnis, V. Cudreavțev, N. Cuznețov, A. Larin, E. Markina, Iu. Melnicov, I. Mihailovscaia, N. Sibileva, A. Stroicova, A. Urgalchin, R. Garraud, G. Levasseur, C. Mueller, Ch. Pelermam, P. Pichard, J. Pradel ș.a.

Notăm însă că studiile realizate, deși tema face parte din șirul subiectelor de preocupare națională și internațională, nu sunt dedicate exact problemei reluării urmăririi penale, așa cum sunt ele abordate în prezenta lucrare, referindu-se, în special, la caracterizarea principiului *non bis in idem*, la redeschiderea procesului penal după emiterea unor hotărâri irevocabile sau la analiza practicii internaționale formate în urma examinării unor cauze, în care au fost reclamate încălcările dreptului

de a nu fi urmărit sau judecat de mai multe ori pentru aceeași faptă. Studiile în cauză însă nu au eliminat problemele existente în procesul interpretării și aplicării prevederilor respective, ci, dimpotrivă, au pus în evidență persistența acestora, generând discuții și polemici, mai ales pe aspectul extinderii acțiunii procesuale și teritoriale a principiului *non bis in idem*. Actuala lucrare este o tentativă de prezentare a opiniei autorului cu privire la problemele ce țin de instituția reluării urmăririi penale, probleme discutate atât de către teoreticieni, cât și de justițiarii și justițiabili implicati în jurisprudență.

Scopul lucrării constă în realizarea unui studiu aprofundat și multiaspectual al instituției reluării urmăririi penale, în acord cu dreptul persoanei de nu fi urmărită și judecată de două ori pentru aceeași faptă penală, și, în conexiune cu acestea, în relevarea problemelor ivite cu prilejul redeschiderii unor proceduri penale finalizate prin adoptarea unor soluții de netrimitere în judecată a cauzelor penale, precum și în formularea unor propuneri de soluționare a problemelor relevate.

Obiectivele cercetării vizează:

- studierea esenței și aplicabilității principiului *non bis in idem* prin prisma reflectării acestuia în legea națională, în actele internaționale la care Republica Moldova este parte, dar și în baza jurisprudenței naționale și internaționale în domeniu;
- cercetarea instituției reluării urmăririi penale după scoaterea persoanei de sub urmărire penală, după încetarea urmăririi penale și/sau clasarea procesului penal;
- relevarea motivelor și temeiurilor pentru redeschiderea unor proceduri penale definitive la etapa urmăririi penale;
- stabilirea cercului de subiecți, abilitați cu dreptul de a relua urmărirea penală, delimitarea atribuțiilor acestora, în dependență de momentul intervenției în aprecierea legalității și temeiniciei actelor procedurale supuse controlului;
- abordarea incidenței principiului *non bis in idem* situațiilor în care procesul penal a fost sistat provizoriu, fără emiterea unor soluții determinate;
- stabilirea situației de fapt în cazul reluării urmăririi penale, cu evidențierea soluțiilor date ulterior reluării urmăririi penale;
- analiza opiniilor doctrinare privind instituția reluării urmăririi penale;
- identificarea situațiilor în care reluarea urmăririi penale nu poate fi dispusă, pornind de la interdicția impusă prin principiul *non bis in idem*;
- cercetarea sintagmelor „fapte noi” și „fapte recent descoperite”, a manierei în care acestea pot fi constatate, pentru a fi acceptate de către subiecții investiți cu pârghiile procesuale de reluare a urmăririi penale;

- aprecierea suficienței și eficienței actualelor reglementări de procedură penală națională, pe segmentul reluării urmăririi penale, în balanță cu asigurarea respectării drepturilor fundamentale ale omului, dar și cu obligația pozitivă a agenților statului de a realiza scopul procesului penal;
- formularea concluziilor și a recomandărilor pentru perfecționarea și eficientizarea mecanismului de reluare a urmăririi penale după emiterea unor hotărâri de oprire – definitivă sau temporară – a activității de urmărire penală.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de cercetare constă în ajustarea instrumentelor procesuale utilizabile la reluarea urmăririi penale după sistarea acestora pe varii temeuri, fapt care a determinat unele clarificări – pentru doctrinari și practicieni – actori ai procesului penal – ale noțiunilor și conceptelor aplicate în situațiile în care au loc ingerințe în dreptul persoanelor de a nu fi supuse unor urmăriri repetate, în tentativa de a îmbunătăți abordările teoretice și de a argumenta propunerile *de lege ferenda* formulate în lucrare.

Ipoteza de cercetare. Pista de pornire a cercetării o constituie, indubitabil, principiul *non bis in idem*, așa cum este acesta privit în teoria și practica națională și internațională, într-un permanent proces de evoluție, cu înscrierea justificarea în rândul regulilor fundamentale ale dreptului contemporan. Legea de procedură penală, deși indică expres care sunt temeiurile pentru reluarea urmăririi penale, după scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, după încetarea urmăririi penale și/sau clasarea procesului penal, stabilind și cercul subiecților împuterniciți să intervină într-o soluție de netrimiteră a cauzei în instanța de judecată, lasă însă fără reglementări noțiunile de *fapte noi, fapte recent descoperite*, dar și forma procesuală de dobândire, fixare și administrare a informațiilor care ar putea fi catalogate ca atare. La fel, există unele lacune legislative referitoare la situațiile de reluare a urmăririi penale, după ce această activitate procesuală fusese pusă pe pauză, fără o rezolvare definitivă a cazului penal.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Întru identificarea reperelor teoretice ale studiului, a fost utilizată metoda științifică dialectică generală, precum și unele metode particulare de cercetare științifică, și anume: statistică, istorică, comparativă și logică, fiind proiectate pe domeniul juridic. În lanțul metodelor de cercetare specifice, care au fost folosite în studiu, se înscriu metodele: analitică, de sintetizare, inductivă și deductivă.

La rândul lor, rezultatele cercetării (speculative și empirice) se regăsesc în *Concluziile generale*, urmate de unele recomandări, formulate pe baza acelor constatări, cu rol de încheieri ale șirului de judecăți realizate.

Fundamentul speculativ (teoretic) al tezei este format, în cea mai mare parte, de formulările din textele normative și de recomandare de natură constituțională și de procedură penală, conținute în Constituție, în legile Republicii Moldova, în deciziile și hotărârile Curții Constituționale, în hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, dacă ne referim la domeniul

național. Dincolo de cadrul instituțional intern, lucrarea vine să mai pună încă o dată în evidență standardele juridice – unanim recunoscute în plan internațional – cu privire la protecția drepturilor fundamentale ale omului. Aici se înscriu, prioritar, reglementările CoEDO și jurisprudența CtEDO, formată în urma examinării atât a unor cauze cu implicarea Republicii Moldova, cât și a celor în care erau vizate alte state membre ale Consiliului European.

În procesul de elaborare a lucrării a fost supus unei analize, în special comparative, modul în care este reglementat principiul *non bis in idem* și, respectiv, instituția de reluare (redeschidere) a urmăririi penale în țările din imediata vecinătate (România, Ucraina), dar și în alte țări, cum ar fi Federația Rusă, Republica Federală Germania etc. Anume comparația a oferit posibilitatea de a identifica diferențele de tratament al persoanei aflate sub riscul de a fi acuzată în mod repetat pentru unul și același delict.

Coordonatele empirice, în care se încadrează studiul realizat, sunt reprezentate de jurisprudența CtEDO și a instanțelor naționale. Așadar, au fost studiate 167 de cauze examinate de către judecătorii de instrucție, ca urmare a depunerii unor plângeri legate de reluarea urmăririi penale, dar și datele statistice raportate de către Procuratura Generală. Nu în ultimul rând, la elaborarea lucrării, a fost valorificată și experiența profesională personală a autorului, acumulată în cei 23 de ani de activitate în domeniul dreptului penal și al procesului penal (procuror, procuror ierarhic superior, avocat).

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate 9 lucrări științifice.

Volumul și structura tezei: 191 pagini text de bază ce cuprinde: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 408 titluri; declarația privind asumarea răspunderii; CV-ul autorului.

Cuvinte-cheie: principiul *non bis in idem*, reluarea urmăririi penale, fapte noi și recent descoperite, procuror, procuror ierarhic superior, judecător de instrucție.

CONȚINUTUL TEZEI

Actualitatea și importanța temei abordate. Odată cu adoptarea Constituției, la 29 iulie 1994, Republica Moldova s-a proclamat a fi un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate (art. 1 alin. (3) al Constituției)⁴.

Pornind de la năzuința construirii unui stat democratic, în care statul de drept, pacea civică, democrația, demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic sunt valori supreme, autorii Constituției au stipulat, în art. 4 alin. (1), că dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

Aceste deziderate reprezintă o consecință firească a aderării țării noastre la Declarația Universală a Drepturilor Omului, fapt realizat prin Hotărârea Sovietului Suprem al RSS Moldova, nr. 217/1990, adoptată încă până la proclamarea independenței Republicii Moldova.

Ulterior, prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu nr. 522 din 12.07.1995, a fost ratificat Statutul Consiliului Europei, ceea ce a creat platforma pentru ratificarea Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, precum și a protocoalelor adiționale la aceasta, lucru realizat prin adoptarea respectivei Hotărâri a Parlamentului în data de 24.07.1997⁵.

Aderarea Republicii Moldova la aceste acte internaționale a constituit un punct de neîntoarcere pe parcursul integrării în spațiul internațional și, în special, cel european, pentru realizarea năzuinței de obținere a unui statut de membru cu drepturi depline al civilizației moderne.

În urma eforturilor depuse de Republica Moldova pentru conformarea exigențelor Uniunii Europene, pornind de la aspirația țării noastre de a urma parcursul european și de a deveni componentă a acelui parteneriat unic, la 27.06.2014, între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și statele membre, pe de altă parte, a fost semnat Acordul de asociere⁶, țara noastră obligându-se, în conformitate cu prevederile de la art. 1 alin. (2) lit. e) al Acordului, „...să sprijine și să intensifice cooperarea în spațiul de libertate, securitate și justiție, cu scopul de a consolida statul de drept, și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și în

---

⁴ Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.1 din 12.08.1994; Republicat: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 78/140 din 29.03.2016.

⁵ Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1298 din 24.07.1994 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la aceasta. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 54-55 din 21.08.1997, art. 502.

⁶ Acordul de Asociere din 27.06.2014 între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte din 27.06.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.185-199/442 din 18.07.2014.

ceea ce privește mobilitatea și contactele interpersonale”, iar prin dispozițiile de la art. 2 alin. (1), Republica Moldova și-a asumat angajamentul, potrivit căruia ea trebuie „...să asigure respectarea principiilor democratice, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum sunt proclamate în Declarația Universală a Drepturilor Omului și definite în Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale”. Nu în ultimul rând, sunt de invocat și prevederile art. 12 alin. (1) al Acordului, care stabilesc că „ în cadrul cooperării în spațiul de libertate, securitate și justiție, părțile acordă o importanță deosebită promovării statului de drept, inclusiv independenței sistemului judiciar, accesului la justiție și dreptului la un proces echitabil”. Nu mai puțin importante, în contextul obligațiilor indiscutabile, a căror realizare a fost asumată de Republica Moldova, sunt cele din cuprinsul alin. (3) al aceluiași articol din Acord, și anume: „...respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale va ghida toate activitățile de cooperare în domeniul libertății, al securității și al justiției”.

Protocolul nr. 7 la Convenție, semnat la Strasbourg în data de 22.11.1984, stabilește, în art. 4, interdicția pentru statele contractante de a judeca și de a pedepsi persoana de două ori pentru aceeași faptă, prin garantarea dreptului corespunzător.

Din aceste raționamente, aspectele privitoare la competențele autorităților în materia promovării politicii penale, în raport cu drepturile de care beneficiază subiecții supuși unor proceduri represive și/sau punitive în legătură cu acuzațiile penale, generează discuții și cercetări detaliate. Nu poate fi ignorată însă și jurisprudența națională în domeniu.

Dacă pornim de la problemele ivite cu prilejul reluării unor proceduri de reprimare deja consumate, trebuie luate în considerare și opiniile autorilor consacrați, formulate nu doar despre temeiurile, procedura, subiecții, termenele relansării propriu-zise a acelor activități, ci și despre temelia axiomatică a instituției reluării urmăririi penale. Și obiectul investigațiilor științifice, pe această dimensiune, se regăsește, direct sau indirect, în lucrările cercetătorilor: I. Dolea, T. Vizdoagă, T. Osoianu, V. Rusu, B. Lichii, D. Ostavciuc, A. Crișu, V. Dongoroz, S. Kahane, G. Antoniu, C. Bulai, N. Iliescu, R. Stănoiu, Gr. Theodoru, N. Volonciu, I. Neagu, M. Damaschin, I. Doltu, L. Lefterache, C. Stoica, M. Udriou, N. Jidovu, Gh. Mateuț, L. Criste, M. Toader, E. Martâncic, P. Andrușco, M. Botocova, A. Davletov, V. Zolotâh, V. Camâșin, N. Chipnis, V. Cudreavțev, N. Cuznețov, A. Larin, E. Markina, Iu. Melnicov, I. Mihailovscaia, N. Sibileva, A. Stroicova, A. Urgalchin, R. Garraud, G. Levasseur, C. Mueller, Ch. Pelermam, P. Pichard, J. Pradel ș.a.

Notăm însă că studiile realizate, deși tema face parte din șirul subiectelor de preocupare națională și internațională, nu sunt dedicate exact problemei reluării urmăririi penale, așa cum sunt ele abordate în prezenta lucrare, referindu-se, în special, la caracterizarea principiului *non bis in idem*, la redeschiderea procesului penal după emiterea unor hotărâri irevocabile sau la analiza practicii internaționale formate în urma examinării unor cauze, în care au fost reclamate încălcările dreptului

de a nu fi urmărit sau judecat de mai multe ori pentru aceeași faptă. Studiile în cauză însă nu au eliminat problemele existente în procesul interpretării și aplicării prevederilor respective, ci, dimpotrivă, au pus în evidență persistența acestora, generând discuții și polemici, mai ales pe aspectul extinderii acțiunii procesuale și teritoriale a principiului *non bis in idem*. Actuala lucrare este o tentativă de prezentare a opiniei autorului cu privire la problemele ce țin de instituția reluării urmăririi penale, probleme discutate atât de către teoreticieni, cât și de justițiarii și justițiabili implicati în jurisprudență.

Scopul lucrării constă în realizarea unui studiu aprofundat și multiaspectual al instituției reluării urmăririi penale, în acord cu dreptul persoanei de nu fi urmărită și judecată de două ori pentru aceeași faptă penală, și, în conexiune cu acestea, în relevarea problemelor ivite cu prilejul redeschiderii unor proceduri penale finalizate prin adoptarea unor soluții de netrimitere în judecată a cauzelor penale, precum și în formularea unor propuneri de soluționare a problemelor relevate.

Obiectivele cercetării vizează:

- studierea esenței și aplicabilității principiului *non bis in idem* prin prisma reflectării acestuia în legea națională, în actele internaționale la care Republica Moldova este parte, dar și în baza jurisprudenței naționale și internaționale în domeniu;
- cercetarea instituției reluării urmăririi penale după scoaterea persoanei de sub urmărire penală, după încetarea urmăririi penale și/sau clasarea procesului penal;
- relevarea motivelor și temeiurilor pentru redeschiderea unor proceduri penale definitive la etapa urmăririi penale;
- stabilirea cercului de subiecți, abilitați cu dreptul de a relua urmărirea penală, delimitarea atribuțiilor acestora, în dependență de momentul intervenției în aprecierea legalității și temeiniciei actelor procedurale supuse controlului;
- abordarea incidenței principiului *non bis in idem* situațiilor în care procesul penal a fost sistat provizoriu, fără emiterea unor soluții determinate;
- stabilirea situației de fapt în cazul reluării urmăririi penale, cu evidențierea soluțiilor date ulterior reluării urmăririi penale;
- analiza opiniilor doctrinare privind instituția reluării urmăririi penale;
- identificarea situațiilor în care reluarea urmăririi penale nu poate fi dispusă, pornind de la interdicția impusă prin principiul *non bis in idem*;
- cercetarea sintagmelor „fapte noi” și „fapte recent descoperite”, a manierei în care acestea pot fi constatate, pentru a fi acceptate de către subiecții investiți cu pârghiile procesuale de reluare a urmăririi penale;

- aprecierea suficienței și eficienței actualelor reglementări de procedură penală națională, pe segmentul reluării urmăririi penale, în balanță cu asigurarea respectării drepturilor fundamentale ale omului, dar și cu obligația pozitivă a agenților statului de a realiza scopul procesului penal;
- formularea concluziilor și a recomandărilor pentru perfecționarea și eficientizarea mecanismului de reluare a urmăririi penale după emiterea unor hotărâri de oprire – definitivă sau temporară – a activității de urmărire penală.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de cercetare constă în ajustarea instrumentelor procesuale utilizabile la reluarea urmăririi penale după sistarea acestora pe varii temeuri, fapt care a determinat unele clarificări – pentru doctrinari și practicieni – actori ai procesului penal – ale noțiunilor și conceptelor aplicate în situațiile în care au loc ingerințe în dreptul persoanelor de a nu fi supuse unor urmăriri repetate, în tentativa de a îmbunătăți abordările teoretice și de a argumenta propunerile *de lege ferenda* formulate în lucrare.

Ipoteza de cercetare. Pista de pornire a cercetării o constituie, indubitabil, principiul *non bis in idem*, așa cum este acesta privit în teoria și practica națională și internațională, într-un permanent proces de evoluție, cu înscrierea justificarea în rândul regulilor fundamentale ale dreptului contemporan. Legea de procedură penală, deși indică expres care sunt temeiurile pentru reluarea urmăririi penale, după scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, după încetarea urmăririi penale și/sau clasarea procesului penal, stabilind și cercul subiecților împuterniciți să intervină într-o soluție de netrimiteră a cauzei în instanța de judecată, lasă însă fără reglementări noțiunile de *fapte noi, fapte recent descoperite*, dar și forma procesuală de dobândire, fixare și administrare a informațiilor care ar putea fi catalogate ca atare. La fel, există unele lacune legislative referitoare la situațiile de reluare a urmăririi penale, după ce această activitate procesuală fusese pusă pe pauză, fără o rezolvare definitivă a cazului penal.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Întru identificarea reperelor teoretice ale studiului, a fost utilizată metoda științifică dialectică generală, precum și unele metode particulare de cercetare științifică, și anume: statistică, istorică, comparativă și logică, fiind proiectate pe domeniul juridic. În lanțul metodelor de cercetare specifice, care au fost folosite în studiu, se înscriu metodele: analitică, de sintetizare, inductivă și deductivă.

La rândul lor, rezultatele cercetării (speculative și empirice) se regăsesc în *Concluziile generale*, urmate de unele recomandări, formulate pe baza acelor constatări, cu rol de încheieri ale șirului de judecăți realizate.

Fundamentul speculativ (teoretic) al tezei este format, în cea mai mare parte, de formulările din textele normative și de recomandare de natură constituțională și de procedură penală, conținute în Constituție, în legile Republicii Moldova, în deciziile și hotărârile Curții Constituționale, în hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, dacă ne referim la domeniul

național. Dincolo de cadrul instituțional intern, lucrarea vine să mai pună încă o dată în evidență standardele juridice – unanim recunoscute în plan internațional – cu privire la protecția drepturilor fundamentale ale omului. Aici se înscriu, prioritar, reglementările CoEDO și jurisprudența CtEDO, formată în urma examinării atât a unor cauze cu implicarea Republicii Moldova, cât și a celor în care erau vizate alte state membre ale Consiliului European.

În procesul de elaborare a lucrării a fost supus unei analize, în special comparative, modul în care este reglementat principiul *non bis in idem* și, respectiv, instituția de reluare (redeschidere) a urmăririi penale în țările din imediata vecinătate (România, Ucraina), dar și în alte țări, cum ar fi Federația Rusă, Republica Federală Germania etc. Anume comparația a oferit posibilitatea de a identifica diferențele de tratament al persoanei aflate sub riscul de a fi acuzată în mod repetat pentru unul și același delict.

Coordonatele empirice, în care se încadrează studiul realizat, sunt reprezentate de jurisprudența CtEDO și a instanțelor naționale. Așadar, au fost studiate 167 de cauze examinate de către judecătorii de instrucție, ca urmare a depunerii unor plângeri legate de reluarea urmăririi penale, dar și datele statistice raportate de către Procuratura Generală. Nu în ultimul rând, la elaborarea lucrării, a fost valorificată și experiența profesională personală a autorului, acumulată în cei 23 de ani de activitate în domeniul dreptului penal și al procesului penal (procuror, procuror ierarhic superior, avocat).

Capitolul 1, numit ***Analiza situației în domeniul de cercetare***, cuprinde o trecere în revistă și o analiză a materialelor științifice cu privire la abordarea principiului *non bis in idem*, la instituția reluării urmăririi penale propriu-zise, cu punctarea unor aspecte generale referitoare la subiecții, temeiurile și maniera reluării procedurilor cu caracter penal. Examenul polemicilor privind obiectul de cercetare este realizat în mod succesiv, logic, pornind de la interdicția urmăririi repetate a persoanei, cu punerea în evidență a atitudinii autorilor consacrați față de locul și rolul instituției de reluare a urmăririi penale în sistemul dreptului procesual-penal, ceea ce ne-a oferit posibilitatea de a constata, în primul rând, că regula *non bis in idem* este văzută ca un principiu fundamental al dreptului, iar în al doilea rând, că reluarea urmăririi penale nu este altceva decât o instituție procesuală cu toate caracteristicile inerente. Constatările de mai sus izvorăsc din conținutul unui șir de lucrări, elaborate de autori din Republica Moldova și din alte state, precum: I. Dolea, T. Vizdoagă, T. Osoianu, V. Rusu, B. Lichii, D. Ostavciuc, A. Crișu, V. Dongoroz, S. Kahane, G. Antoniu, C. Bulai, N. Iliescu, R. Stănoiu, Gr. Theodoru, N. Volonciu, I. Neagu, M. Damaschin, I. Doltu, L. Lefterache, C. Stoica, M. Udroi, N. Jidovu, Gh. Mateuț, L. Criste, M. Toader, E. Martâncic, P. Andrușco, M. Botocova, A. Davletov, V. Zolotâh, V. Camâșin, N. Chipnis, V. Cudreavțev, N. Cuznețov, A. Larin, E. Markina, Iu. Melnicov, I. Mihailovscaia, N. Sibileva, A. Stroicova, A. Urgalchin, R. Garraud, G. Levasseur, C. Mueller, Ch. Pelermam, P. Pichard, J. Pradel ș.a.

Drept consecință firească, a fost identificat nivelul de investigație a obiectului tezei, precum și contribuția științifică a studiilor existente, cu formularea problemei științifice de soluționat și a căilor de rezolvare a acesteia.

Am constatat că formularea și interpretarea principiului *non bis in idem* de către diferiți autori are totuși nuanțe specifice, la fel ca și opiniile despre locul și funcțiile instituției reluării urmăririi penale și a procesului penal în ansamblu, despre temeiurile și motivele aplicării acestui instrument procesual, în condițiile asigurării unei balanțe echitabile dintre interesul public, pe de o parte, și drepturile persoanelor supuse unor proceduri represive, pe de altă parte.

Notăm că majoritatea absolută a autorilor nu contestă importanța regulii *non bis in idem*, având păreri diferite cu privire la aria de extindere a acestui principiu – atât sub aspect procesual, cât și prin prisma suveranității statelor.

Subsecvent, autorii operează cu noțiuni determinate de specificul național al procedurilor penale, atunci când constată necesitatea remedierii unei activități defectuoase prin demararea repetată a acesteia.

Cea mai mare parte a autorilor susțin opinia potrivit căreia redeschiderea (reluarea) unei urmăririi poate avea loc doar după constatarea unor circumstanțe noi sau recent descoperite, pornind de la necesitatea acceptării și recunoașterii unei hotărâri precedente, ceea ce asigură realizarea preeminenței dreptului. În același timp, este discutabil conținutul acelor circumstanțe care pot determina reluarea unor proceduri penale, precum și felul în care asemenea împrejurări pot fi stabilite și administrate.

Capitolul 2, intitulat *Caracteristica temeiurilor de reluare a urmăririi penale*, include considerațiuni cu privire la esența și conținutul regulii *non bis in idem*, la sorgintea și evoluția acestui principiu, la felul în care este acesta reflectat în dreptul național al Republicii Moldova, în sistemele de drept ale altor state, dar și la nivel internațional. Sunt analizate și limitele acțiunii interdicției de a urmări și, respectiv, de a judeca repetat o persoană pentru unul și același delict, fiind constatate atât granițele temporale de redeschidere a unor proceduri repetate, cât și subtilitățile protecției persoanei, în dependență de natura încălcării legii – fie ea de ordin penal, contravențional (administrativ), financiar sau disciplinar. Pe această dimensiune, un rol important îl are practica instanțelor internaționale și, în primul rând, practica CtEDO, dar și jurisprudența națională, care tinde să se racordeze la standardele impuse de Protocolul 7 la Convenție. Se relevă practica deja constantă a Curții Europene la examinarea unor plângeri cu privire la încălcarea dreptului persoanei de a nu fi urmărită de mai multe ori pentru una și aceeași faptă, dar și încercările interne ale jurisdicțiilor naționale de a limita respectivul drept sub lozincă necesității asigurării ordinii de drept și atingerii scopului procesului penal.

Cu privire la temeiurile reluării urmăririi penale, așa cum sunt ele prevăzute de legea procesuală penală națională și de CoEDO, se constată că ele au conotație diferită. Aparent, este clar că atunci când se constată circumstanțe noi sau circumstanțe recent descoperite, se impune redeschiderea unei proceduri penale, având în vedere principiul echității, care este piatra de temelie pentru o justiție democratică. Și, în acest context, nu se ia în considerare neapărat caracterul favorabil sau defavorabil al consecințelor relansării procedurii pentru persoana vizată, anterior supusă unei urmăriri. Pe de altă parte, noțiunea de *viciu fundamental*, care a afectat hotărârea precedentă, deși este definită clar în art. 6 pct. 44) al C.pr.pen, – *încălcare esențială a drepturilor și libertăților garantate de Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, de alte tratate internaționale, de Constituția Republicii Moldova și de alte legi naționale*⁷ – este totuși una discutabilă. Interpretarea strictă a textului citat al legii ne induce ideea că acel viciu fundamental ar fi generat urmări defavorabile persoanei anterior acuzate de un delict, iar redeschiderea procedurii are menirea de a înlătura acele consecințe. Noi însă încercăm să privim mai larg sfera *viciului*, punând în rândul persoanelor potențial neîndreptățite și victimele infracțiunii, dar și statul, care are menirea de a asigura respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor săi, prin adoptarea legilor, instituirea garanțiilor necesare și intervenirea promptă și efectivă, prin instituțiile sale competente, în vederea repunerii în drepturile lezate a persoanelor, indiferent de platforma procesuală pe care se află ele (partea apărării sau cea a acuzării).

Revenind la circumstanțele noi și cele recent descoperite, am observat că definiția normativă a acestor împrejurări lipsește cu desăvârșire, dezvăluirea conținutului noțiunilor puse în discuție fiind făcută de Curtea Supremă de Justiție și de Curtea Constituțională, dar și definițiile cu care se operează aici nu fac o distincție clară între cele două sintagme, și asta deoarece efectele apariției lor sunt similare.

Cu certitudine însă, maniera de constatare, verificare, apreciere și administrare a circumstanțelor despre care discutăm trebuie să fie realizată într-un cadru procesual, prin mijlocele probatorii prevăzute la art. 93 C.pr.pen.

În Capitolul 3, cu genericul ***Procedura de reluare și de contestare a reluării urmăririi penale***, se conține o analiză a competențelor funcționale ale subiecților investiți cu dreptul de relua o procedură sistată, precum și de a supune unui control riguros temeinicia intervenției realizate de către acești actori procesuali în hotărâri definitive deja dispuse.

Am stabilit că procurorul care dispusesese o soluție de scoatere a persoanei de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a cauzei penale nu este îndrituit să-și revadă hotărârea, chiar dacă el însuși a stabilit ulterior existența unor temeiuri pentru reluarea urmăririi

---

⁷ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 248-251, art. 699, cu modificările și completările ulterioare.

penale. Este evidentă diferența esențială de cazurile în care procurorul își poate anula propria-i hotărâre, atunci când dispusese clasarea procesului penal, odată cu refuzul în începerea urmăririi penale, potrivit dispozițiilor de la art. 274 C.pr.pen.

Considerăm că raționamentul pentru care așa-numitul procuror de caz este privat de posibilitatea de redeschidere a unei proceduri realizate după depășirea etapei de pornire și efectuare a urmăririi penale, constă în necesitatea instituirii unei garanții suplimentare pentru persoana pusă mai înainte sub acuzație, fără finalitate judiciară. Ingerința procurorului ierarhic superior presupune realizarea prealabilă a unui control al lucrărilor procesuale desfășurate în cauza penală, cu utilizarea pârgghiilor prevăzute în conținutul art. 53¹ C.pr.pen., procurorul-șef având rolul unui observator al activității procurorului, care trebuie să acționeze independent și doar în conformitate cu prevederile de la art. 101 C.pr.pen., atunci când rezolvă un caz penal.

Totodată, reglementarea legislativă actuală a instituției de reluare a urmăririi penale după scoaterea persoanei de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale sau clasarea cauzei penale îi oferă posibilități mai mari procurorului ierarhic superior, în comparație cu judecătorul de instrucție, în ceea ce privește intervenția sa în cazurile deja rezolvate prin netrimitere în judecată⁸.

La rândul său, judecătorul de instrucție, intervenind în calitate de evaluator al procedurilor desfășurate, în temeiul dispozițiilor de la art. 313 C.pr.pen., nu este legat de opiniile procesuale ale procurorului și ale procurorului ierarhic superior, magistratul având depline împuterniciri de a anula actele procedurale prin care au fost sistate activitățile procesuale și de a dispune reluarea urmăririi penale, atunci când se constată temeiurile legale.

În același timp, judecătorul de instrucție are menirea de a anula o ordonanță de reluare a urmăririi penale, având posibilitatea și obligația de a verifica acțiunile procurorului ierarhic superior, în raport cu materialele urmăririi penale, și de a pune punct unei urmăriri repetate a persoanei, sub aspectul respectării regulii *non bis in idem*.

Dar și magistratul desemnat (sau, mai nou, specializat) cu atribuții de judecător de instrucție nu este privit de legiuitor ca o ultimă instanță pentru a da un verdict final cu privire la o hotărâre de netrimitere a unei cauze în instanța de judecată, actele sale fiind și ele, eventual, supuse unei verificări de Curtea de apel, în condițiile stabilite la art. 313 alin. (6) C.pr.pen, cu aplicarea corespunzătoare a dispozițiilor de procedură care reglementează examinarea recursurilor.

Nu au fost lăsate fără atenție nici persoanele care pot contesta o hotărâre de netrimitere a persoanei și/sau cauzei în instanța de judecată sau, invers, o decizie de anulare a unei asemenea hotărâri, având în vedere calitatea sa procesuală. Dacă privitor la victimă/partea vătămată, la avocatul

---

⁸ BODEAN, V., *Delimitarea atribuțiilor subiecților investiți cu dreptul de reluare a urmăririi penale*. În: Revista Națională de Drept, nr. 7-9 (225-227), Chișinău, 2019, p. 116

ei, atunci când se contestă o ordonanță de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a cauzei penale, lucrurile sunt suficient de clare, un interes major prezintă situația când o ordonanță de anulare a unei hotărâri de clasare a cauzei penale este contestată de către o persoană care, în esență, ar fi cea care trebuia pusă sub acuzație, dar căreia, la urmărirea penală, nu i-a fost notificată o acuzație penală și care, corespunzător, nici nu a fost audiată pe caz.

Într-o atare situație, persoana, în privința căreia au fost formulate anumite acuzații penale de către cel care a sesizat organul de urmărire penală, este plasată la categoria de „persoane interesate”, fiind citată în ședința de judecată, cu oferirea posibilității de a-și expune poziția. În fond, nu este altceva decât o audiere, deși nu este identificată clar calitatea procesuală a respectivei persoane, care, la urmărirea penală, ar trebui să fie audiată de pe poziția de bănuț, după recunoașterea unei asemenea calități și cu explicarea prealabilă a drepturilor și obligațiilor, prevăzute la art. 64 C.pr.pen.

CONCLUZIILE GENERALE ȘI RECOMANDĂRILE

Drept consecință a demersului științific realizat, a fost rezolvată problema științifică existentă cu privire la crearea unor garanții clare și certe pentru evitarea reluării nejustificate a urmăririi penale, încheiate prin netrimiterea definitivă a cauzei penale în instanța de judecată, adică prin adoptarea unor hotărâri determinante ale procurorilor, care pun punct într-o anchetă penală. Legea de procedură penală propune, pe de o parte, o discreție prea mare procurorului ierarhic superior pentru ingerințe în soluțiile date de către procurorii inferiori, controlul legalității acțiunilor procurorului-șef fiind puse în dependență de contestarea acestora. Și o atare situație generează riscul unor urmăriri repetate abuzive.

Studiul efectuat a determinat soluționarea *problemei științifice importante în domeniul de cercetare*, care include elaborarea pachetului de instrumente procesuale, necesare pentru fortificarea percepției și realizării principiului *non bis in idem* în jurisprudența națională, *ceea ce a condus* la eliminarea unor neclarități – teoretice și practice – privitoare la temeiurile și procedura de reluare a urmăririi penale, precum și de verificare a legalității și temeiniciei de aplicare a acestui instrument, *în scopul optimizării* doctrinei procesuale penale despre instituția reluării urmăririi penale prin formularea și argumentarea propunerilor *de lege ferenda*.

Chestiunea științifică importantă abordată în lucrare a fost relevată prin *concluziile* făcute pe baza *ipotezei de cercetare*, acesta fiind, în particular:

1. Principiul *non bis in idem*, deși nu este formulat exact, este cel care guvernează felul în care pot fi desfășurate activitățile represive penale de după soluționarea definitivă a unei cauze de acuzare penală a persoanei (Capitolul 2, subcapitolul 2.1.).
2. Temeiurile pentru reluarea urmăririi penale, așa cum sunt ele formulate în prezent în textul Codului de procedură penală, pot crea confuzii, detalizarea faptelor *noi*, prin existența

sintagmei actuale *recent descoperite* fiind inutilă, aceasta constituind o parte din noțiunea generică primară. (Capitolul 2, Subcapitolul 2.2.).

3. *Viciul fundamental*, ca temei pentru reluarea urmăririi penale, trebuie recunoscut și aplicat și atunci când nu este identificată victima propriu-zisă a infracțiunii, obiectul atentatului criminal constituind valorile formale, a căror protejare ține de responsabilitatea statului ca entitate politico-juridică ce își asumă angajamentul de protecție a drepturilor și libertăților cetățenilor săi și a altor persoane care locuiesc în limitele sale teritoriale (Capitolul 2, Subcapitolul 2.2.).

4. Reglementările actuale ale Codului de procedură penală lasă loc pentru încălcarea regulii *non bis in idem*, creând unele premise pentru ingerințe – intenționate sau involuntare, individuale sau sistemice (Capitolul 2, Subcapitolul 2.2.).

5. Ordonanțele procurorului de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a procesului penal trebuie verificate în mod obligatoriu, din oficiu, de către procurorul ierarhic superior, fiind, astfel, supuse unui control intern implicit, ceea ce va permite accelerarea implicării judecătorului de instrucție, în eventualitatea contestării acestor acte procedurale. (Capitolul 2, Subcapitolul 2.2.).

6. Reluarea urmăririi penale de către procuror lasă o discreție nejustificat de largă pentru procurorul ierarhic superior la adoptarea unei asemenea soluții, controlul acestei activități fiind în dependență de conduita (contestare sau abținerea de a contesta ordonanța) persoanelor participante la procesul penal, ale căror drepturi pot fi afectate prin redeschiderea procedurii. (Capitolul 3, Subcapitolul 3.1.).

7. Examinarea plângerilor împotriva ordonanțelor ce privesc refuzul de a relua urmărirea penală sau, dimpotrivă, a celor prin care a fost redeschisă ancheta penală, nu este pe deplin reglementată de legea de procedură penală, reprezentând, mai degrabă, un sistem de obiceiuri juridice, prin aplicarea selectivă a prevederilor Codului, care instituie procedura de examinare a cauzelor penale în fond. (Capitolul 3, Subcapitolul 3.2.).

8. Este necesară implicarea obligatorie a judecătorului de instrucție, pentru realizarea controlului prejudiciar, în orice caz de reluare a urmăririi penale, terminate definitiv fără trimiterea în instanța de judecată, fără să fie așteptată reacția părților sau persoanelor interesate. (Capitolul 3, Subcapitolul 3.1.).

9. Procedura existentă de examinare a recursurilor împotriva încheierilor judecătorilor de instrucție pentru cazurile prevăzute la art. 313 alin. (6) Cod de procedură penală este una formală și ineficientă, prezența în sala de judecată a procurorului, a petiționarului, a apărătorului și a altor persoane interesate fiind una inutilă, urmând, astfel, a fi instituită procedura scrisă de examinare a recursurilor. (Capitolul 3, Subcapitolul 3.3.).

10. Sunt necesare unele ajustări normative care să determine cu exactitate momentul terminării urmăririi penale, dar și cel de reluare a acesteia în alte cazuri de sistare provizorie a anchetei penale. (Capitolul 3, Subcapitolul 3.3.).

Descrierea contribuțiilor personale cu sublinierea semnificației teoretice și a valorii practice a acesteia. *Contribuțiile personale* constau în cercetarea detaliată și unitară a reluării urmăririi penale, ca o instituție distinctă a procesului penal, privită în contextul dreptului persoanei de a nu fi urmărită și pedepsită de mai multe ori pentru aceeași faptă, prin prisma scopului procesului penal, care presupune interdicția de tragere la răspundere penală a unei persoane nevinovate, pe de o parte, și necesitatea asigurării ordinii de drept și inevitabilității răspunderii penale a celui vinovat, pe de altă parte. Unei examinări complexe au fost supuse temeiurile și motivele pentru care procurorul ierarhic superior sau judecătorul de instrucție pot dispune redeschiderea unor proceduri definitive la etapa urmăririi penale, fiind pus accentul pe îngrădirea posibilității unor intervenții procesuale nejustificate și instituirea unui control real și implicit al unor asemenea acte, care pot afecta drepturile fundamentale ale persoanelor interesate. Teza conține propuneri – de o abordare vădit nouă – privind modificarea și completarea cadrului normativ de procedură penală existent, prin care să fie asigurată o protecție sporită a persoanei împotriva persecuțiilor, adesea interminabile, ale persoanelor, odată acuzate de comiterea infracțiunii. În lucrare au fost motivate propunerile *de lege ferenda*, formulate cu sprijinul investigațiilor și raționamentelor personale, precum și recomandări de perfecționare a activităților procesuale penale. Pentru a ajunge la concluziile despre necesitatea operărilor legislative, au fost aduse argumente, rezultate din opiniile cercetătorilor științifici în domeniu, o parte fiind susținute, iar altele – puse în discuție.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării rezidă în examinarea unor aspecte teoretice și aplicative, considerate soluționate definitiv până acum, dar care fuseseră insuficient studiate, privitoare la instituția reluării urmăririi penale. Analiza acestor aspecte a permis formularea concluziilor generale și particulare, unele din ele fiind de o noutate esențială pentru procedura penală națională, prezentând interes și importanță teoretică, dar și de proiectare în activitatea cotidiană a organelor de urmărire penală și a instituțiilor din cadrul autorității judecătorești. Așadar, cercetarea desfășurată și finalizată cu elaborarea tezei de doctorat este în acord cu exigențele de noutate și originalitate științifică.

Baza legală și empirică a studiului este formată din: a) normele prevăzute la art. art. 1, 6, 22, 52, 53¹, 287, 313, 437-451 ș.a. din C.pr.pen. RM; b) normele relevante din Legea RM cu privire la procuratură; c) practica de urmărire penală și judiciară în materia reluării urmăririi penale; d) cadrul normativ relevant al altor state în materia rezolvării și redeschiderii urmăririi penale; e) jurisprudența internațională, în special a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Baza științifică a studiului este formată din lucrările publicate de autorii din Republica Moldova, dar și de către cercetătorii din alte state. La elaborarea tezei de doctorat, au fost utilizate informații cu caracter empiric, deținute și oferite de Procuratura Generală, PCCOCS, Judecătoria Chișinău, Curtea de Apel Chișinău.

Semnificația teoretică a tezei este reprezentată de relevanța și utilitatea rezultatelor la care s-a ajuns pe parcursul investigației, în aspectul teoretic, privitor la: identificarea manierei de asigurare a echilibrului între necesitatea asigurării răspunderii penale a făptuitorului pentru comiterea infracțiunii și protecția persoanei de presiuni penale continue; stabilirea mijloacelor din care se constituie mecanismul de garanții ale dreptului de a nu fi urmărit multiplu sub aceeași acuzație; precizarea excepțiilor, a felului în care acestea sunt determinate, pentru care totuși poate fi admisă o urmărire repetată, precedată de reluarea urmăririi penale. Subiectele cercetate sunt relevate în ansamblu, cu expunerea conținutului lor din perspectivă teoretică, metodologică și organizațional-instituțională; teza de doctorat vine să extindă limitele cunoașterii în ramura științifică dedicată procesului penal, în raport cu instituția reluării urmăririi penale, iar concluziile formulate pot constitui un reper pentru utilizare în viitor și abordare în discuțiile teoretice ulterioare de către alți cercetători.

Valoarea practică a tezei constă în orientarea concluziilor spre optimizarea legislației pertinente și, corespunzător, spre perfecționarea activității subiecților procesuali implicați în activitatea de urmărire penală. Raționamentele expuse pot fi de folos și pentru activitatea didactico-științifică. Astfel, caracterul aplicativ al lucrării se întemeiază pe următoarele considerațiuni: 1) propunerile *de lege ferenda* pot face obiectul activității legislative de optimizare a cadrului normativ procesual-penal; 2) propunerile practice, a căror argumentare a fost făcută în lucrare, ar putea prezenta interes pentru activitatea cotidiană a organelor de urmărire penală, a procurorilor, a avocaților și a magistraților, pentru asigurarea unor standarde de aplicare a legii procesuale penale și a formării unei jursiprudențe unitare; 3) conținutul lucrării poate fi folosit de către viitorii juriști, studenți ai instituțiilor de învățământ de profil, precum și de cadrele didactice, în procesul de studiu, la compartimentul *Urmărirea penală*, în cadrul mai multor discipline.

Date privind aprobarea rezultatelor. Rezultatele științifice și concluziile de bază ale prezentei teze de doctorat au fost puse în discuție la ședințele Departamentului Drept Procedural al Universității de Stat din Moldova. Investigațiile științifice și-au găsit reflectare în 9 (nouă) publicații ale autorului în reviste de specialitate din țară și în rezumate ale comunicărilor prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale, iar rezultatele cercetării au fost prezentate și discutate în cadrul diferitor manifestări științifice și științifico-practice, fiind expuse în cadrul Conferințelor științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, în anii 2018, 2020, 2022) și la Conferința științifică internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul (Cahul, USC,2022).

Indicarea limitelor rezultatelor obținute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate.

Rezultatele obținute în procesul de cercetare realizat în prezenta lucrare se mărginesc la: cercetarea aplicabilității regulii *non bis in idem* în dreptul procesual penal comparat; analiza apariției și evoluției istorice a respectivei reguli, cu devenirea ei ca principiu general și absolut în spațiul românesc; analiza multiaspectuală a instituției reluării urmăririi penale și a opțiunilor de implementare a controlului judiciar imediat asupra redeschiderii unei proceduri definitive.

Recomandări:

1. Completarea art. 1 C.pr.pen., cu introducerea unui nou alineat, (1¹), care va avea următoarea redacție:

„Sesizarea cu privire la infracțiune este înregistrată, în mod obligatoriu, în Registrul unic de evidență a sesizărilor cu privire la infracțiuni, ținut de Ministerul Afacerilor Interne și subdiviziunile sale. Forma, conținutul și modalitățile de completare a Registrului sunt elaborate de către Guvern, în comun cu Procuratura Generală. Modul de evidență și de examinare a sesizărilor cu privire la infracțiuni este supus verificării de către procuror”.

2. Completarea art. 6 C.pr.pen, prin introducerea punctului 12⁶), cu următorul conținut:

„Fapte noi constituie date despre circumstanțele de care nu avea și/sau nu putea avea cunoștință organul de urmărire penală sau instanța de judecată la data adoptării hotărârii”.

3. Completarea art. 53¹ alin. (2) cu pct. c²) Cpr.pen., care va avea următorul conținut:

„confirmă ordonanțele procurorilor ierarhic inferiori, adoptate în conformitate cu prevederile art. art. 284-286 ale prezentului Cod;”.

4. Completarea art. 299¹ C.pr.pen. cu alineatul (5), care va avea următorul cuprins:

„Plângerile împotriva ordonanțelor de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei penale, confirmate de către procurorul ierarhic superior, se adresează judecătorului de instrucție”.

5. Modificarea textului art. 287 C.pr.pen., care va fi expus în următoarea redacție:

„Articolul 287. Reluarea urmăririi penale

(1) Odată cu infirmarea ordonanței de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire și/sau de clasare a cauzei, reluarea urmăririi penale se dispune prin ordonanță de către procurorul ierarhic superior, dacă se constată că:

1) decizia este afectată de un viciu fundamental, cu excepțiile prevăzute la art. 291¹;

2) apar fapte noi, care existau la data adoptării ordonanței de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire și/sau de clasare a cauzei, dar despre care nu avea cunoștință organul de urmărire penală și care sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată.

(2) Reluarea urmăririi penale de către procurorul ierarhic superior este supusă confirmării judecătorului de instrucție, în termen de cel mult 5 zile, sub sancțiunea nulității. Demersul

procurorului ierarhic superior de confirmare a ordonanței de reluare a urmăririi penale este examinat de către judecătorul de instrucție, cu citarea bănuțitului, a învinuitului și a altor persoane interesate. Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluționarea demersului de confirmare.

(3) Judecătorul de instrucție, soluționând cererea de confirmare, verifică legalitatea și temeinicia ordonanței procurorului ierarhic superior pe baza materialelor urmăririi penale și a oricăror înscrisuri noi prezentate. Încheierea judecătorului de instrucție poate fi atacată cu recurs la curtea de apel.

(4) Urmărirea penală poate fi reluată și de către judecătorul de instrucție, în cazul admiterii, potrivit art. 313, a plângerii împotriva ordonanței de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire și/sau de clasare a cauzei, care a fost confirmată de către procurorul ierarhic superior.

(5) În cazurile prevăzute la alin. (1) și (2), dacă, pe baza datelor din dosar, procurorul consideră necesară luarea unei măsuri preventive sau a unei măsuri asigurătorii, el procedează în modul prevăzut de prezentul cod.

(6) Reluarea urmăririi penale poate avea loc doar în interiorul termenului de prescripție de tragere la răspundere penală pentru fapta respectivă, cu excepția cazului când aceasta este necesară pentru reabilitarea persoanei”.

6. Completarea art. 467 C.pr.pen., care va avea următorul conținut:

„Articolul 467. *Caracterul obligatoriu al hotărârilor judecătorești definitive și al ordonanțelor procurorului privind încetarea urmăririi penale, scoaterea persoanei de sub urmărire penală și/sau de clasare a cauzei penale*

(1) Hotărârile judecătorești definitive și ordonanțele procurorului privind încetarea urmăririi penale, scoaterea persoanei de sub urmărire penală și/sau clasarea cauzei penale sunt obligatorii pentru toate persoanele fizice și juridice din țară și au putere executorie pe întregul teritoriu al Republicii Moldova.

(2) Colaborarea solicitată la executarea hotărârilor judecătorești definitive și a ordonanțelor procurorului privind încetarea urmăririi penale, scoaterea persoanei de sub urmărire penală și/sau clasarea cauzei penale este obligatorie pentru toate persoanele fizice și juridice.

(3) Ordonanțele procurorului privind încetarea urmăririi penale, scoaterea persoanei de sub urmărire penală și/sau clasarea cauzei penale sunt documente executorii”.

7. Expunerea textului art. 291 pct. 1) C.pr.pen., în următoarea redacție:

„a) pune sub învinuire făptuitorul conform prevederilor art.281 și 282, dacă acesta nu a fost pus sub învinuire în cursul urmăririi penale, apoi dispune terminarea urmăririi penale, întocmește rechizitoriul prin care dispune trimiterea cauzei în judecată;

b) dacă făptuitorul a fost pus sub învinuire în cursul urmăririi penale, dispune terminarea urmăririi penale, întocmește rechizitoriul prin care dispune trimiterea cauzei în judecată;”

8. Respectiv, completarea conținutului art. 295 alin. (2) C.pr.pen.:

„(2) În cazul în care procurorul dispune admiterea cererilor, el dispune, totodată, în cazurile necesare, reluarea și completarea urmăririi penale, indicând acțiunile suplimentare care vor fi efectuate, și, după caz, transmite dosarul organului de urmărire penală pentru executare, cu stabilirea termenului executării.”

9. Completarea art. 287³ alin. (1) C.pr.pen., prin înlocuirea sintagmei *poate fi reluată* cu cea de *este reluată*.

10. Completarea prevederilor de la art. 447 C.pr.pen. cu alineatul (6), care va avea următorul conținut:

„Recursurile împotriva încheierilor judecătorului de instrucție se judecă în procedură scrisă, fără participarea părților”.

11. Expunerea textului art. 512 C.pr.pen. în următoarea redacție:

(1) *După expirarea termenului de suspendare condiționată a urmăririi penale, procurorul dispune reluarea acesteia, cu fixarea termenului de urmărire penală și verifică respectarea de către învinuit a obligațiilor stabilite în temeiul art. 511 alin. (1) din prezentul Cod.*

(2) *Dacă, în termenul de suspendare condiționată a urmăririi penale, învinuitul a respectat condițiile stabilite de către procuror, procurorul, prin ordonanța sa, dispune liberarea persoanei de răspundere penală.*

(3) *În cazul în care învinuitul nu a respectat condițiile stabilite de procuror, acesta îndeplinește cerințele de la art. art. 293-294 și trimite cauza în judecată, cu rechizoriu, în ordinea generală”.*

12. Redactarea textului art. 396¹ C.pr.pen., după cum urmează:

„Dacă instanța de judecată a pronunțat o sentință de achitare, pe motiv că fapta nu a fost săvârșită de inculpat, procurorului este obligat să ceară restituirea dosarului penal și el reia urmărirea penală, în vederea identificării făptuitorului infracțiunii”.

BIBLIOGRAFIA

1. Acordul de Asociere din 27.06.2014 între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte din 27.06.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.185-199/442 din 18.07.2014. ISSN: 2587-389X
2. **BODEAN, V.** Delimitarea atribuțiilor subiecților investiți cu dreptul de reluare a urmăririi penale. În: *Revista Națională de Drept*. 2019, nr. 7-9 (225-227), pp 112-116. ISSN 1811-0770
3. **BODEAN, V. VIZDOAGĂ, T.** *Reluarea urmăririi penale după dispariția temeiurilor de suspendare*. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, nr. 4(55), Chișinău, 2020. ISSN 1857-2405
4. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 248-251, art. 699, cu modificările și completările ulterioare. ISSN: 2587-389X
5. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.1 din 12.08.1994; Republicat: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 78/140 din 29.03.2016. ISSN: 2587-389X
6. **CRÎȘU, A.** *Drept procesual penal. Partea specială*. București: Hamangiu, 2019. 464 p. ISBN/ISSN: 978-606-27-1255-6
7. **DOLEA, I.** *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. (Comentariu aplicativ)*. Ediția a 2-a. Chișinău: Cartea Juridică, 2020. 1408 p. ISBN: 9789975341806
8. **DOLEA, I., VIZDOAGĂ, T. ROMAN, D.** *Comentariul Codului de procedură penală*. Chișinău: Cartierul Juridic, 2005. 767 p. ISBN: 9975-79-373-8
9. **DONGOROZ, V., KAHANE, S., ANTONIU, G., BULAI, C., ILIESCU, N., STĂNOIU, R.** *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială*, ed. a 2-a, vol. VI. București: H. Beck, 2003. 444 p. ISBN: 978-973-655-357-8
10. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1298 din 24.07.1994 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la aceasta. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 54-55 din 21.08.1997, art. 502.
11. **NEAGU, I.** *Tratat de procedură penală. Partea specială*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. București: Universul juridic, 2010. 710 p. ISBN/ISSN: 978-973-127-320-4
12. **NEAGU, I., DAMASCHIN, M., IUGAN, A.** *Codul de procedură penală adnotat*. București: Universul juridic, 2018. 900 p. ISBN/ISSN: 978-606-39-0356-4
13. **VOLONCIU, N.** *Tratat de procedură penală. Partea generală*, vol. I. București: Paideia, 1994. ISBN: 973-9131-01-8
14. **VOLONCIU, N.** *Tratat de procedură penală. Partea specială*, vol. II. București: Paideia, 1994. 502 p. ISBN: 973-9131-24-7
15. **БАСКАКОВА, В.Е.** *Возобновление производства по уголовному делу ввиду новых обстоятельств: вопросы теории и практики*. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2000. 27 с.
16. **ГОНЧАРЕНКО, А.И.** Принцип *non bis in idem* в уголовном праве. В: *Теория и практика общественного развития*, 2014, № 5. с.232-234. ISSN: 1815-4964
17. **ДАВЫДОВ, В.А.** *Возобновление уголовного судопроизводства ввиду новых или вновь открывшихся обстоятельств*. Дисс...докт. юр. наук. Москва, 2011. 403 с.
18. **ЗУБОРЕВА, А.Г.** Деятельность прокурора при прекращении производства по уголовному делу. В: *Эволюция государства и права: история и современность*, Курск, 2017. ISBN: 978-5-9500276-8-9.
19. **ЗУМАКУЛОВ, А.** *Институт возбуждения производства по уголовному делу ввиду новых или вновь открывшихся обстоятельств как гарантия прав и свобод личности*. Дисс...канд. юр. Наук. Кисловодск, 2005. 219 с.

20. ИГНАТЕНКО, Г.В. Запрет повторного привлечения к ответственности (*non bis in idem*) как общий принцип права. В: *Российский юридический журнал*, 2005, № 1 (45). с.75-87. ISSN: 2071-3797.
21. ИЗОТОВА, О.В. *Проблемы судебного контроля при возбуждении и предварительном расследовании уголовных дел*. Автореф. дисс...канд.юрид.наук. Москва, 1996. 27 с.
22. ЛОПАТКИНА, Н.А., *Институт судебного контроля на досудебных стадиях уголовного процесса России*. Автореф. дисс...канд. юрид. наук, Краснодар, 2002. 28 с.
23. РЯБКОВА, О.В. *Судебный контроль на стадиях возбуждения уголовного дела и предварительного расследования*. Автореф. дисс...канд.юрид.наук, Екатеринбург, 2003. 26 с.
24. ЩЕРБА, С.П. *Принцип non bis in idem (не дважды за одно и то же) и проблемы его реализации в России и зарубежных странах*. Москва: Юрлитинформ, 2017. 210 с. ISBN: 5439613676; 978-54396-136-7-0

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI DE DOCTORAT

1. **BODEAN, Valeriu.** VIZDOAGĂ, Tatiana. Evoluția instituției de reluire a urmăririi penale. În: *Revista Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)*, 2019, nr. 3 (123), pp 94-97. ISSN 2345-1017 (categoria „B”).
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/77870
2. **BODEAN, Valeriu.** Delimitarea atribuțiilor subiecților investiți cu dreptul de reluire a urmăririi penale. În: *Revista Națională de Drept*. 2019, nr. 7-9 (225-227), pp 112-116. ISSN 1811-0770 (categoria „B”).
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/93161
3. **BODEAN, Valeriu.** VIZDOAGĂ, Tatiana. Reluirea urmăririi penale după dispăriția temeiurilor de suspendare. În: *Revista Institutului Național al Justiției*. 2020, nr. 4 (55), pp 28-34. ISSN 1857-2405 (categoria „B”).
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/116778
4. **BODEAN, Valeriu.** Non bis in idem – principiu absolut sau condiționat la etapa urmăririi penale? În: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice și economice*. Conferința națională cu participare internațională. 8-9 noiembrie 2018, Chișinău: CEP USM, 2018.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/356-358.pdf
5. **BODEAN, Valeriu.** Termenul reluării urmăririi penale. În: *Realități și perspective ale învățământului juridic național, Vol.2*. Conferința națională cu participare internațională. 1-2 octombrie 2019, Chișinău: pp. 507-513.
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/120225
6. **BODEAN, Valeriu.** Reluirea urmăririi penale după suspendare și suspendarea condiționată a acesteia. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice și economice*. Conferința națională cu participare internațională. 7-8 noiembrie 2020, Chișinău: CEP USM, 2020, p.138-141
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/114171
7. **BODEAN, Valeriu.** Controlul judiciar al reluării urmăririi penale. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice și economice*. Conferința națională cu participare internațională. 10-11 noiembrie 2021, Chișinău: CEP USM, 2021, p.350-352
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/350-352_2.pdf
8. **BODEAN, Valeriu.** Rolul Procurorului General la reluirea urmăririi penale. În: *Conferința Științifică internațională “Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației,”* Ediția a IX, 03 iunie 2022, Cahul: 2022, p.70-73
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Volumul_IX-Part_1_2022.pdf#page=70
9. **BODEAN, Valeriu.** Înregistrarea și evidența sesizărilor cu privire la infracțiuni în raport cu principiul non bis in idem. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice și economice*. Conferința națională cu participare internațională. 10-11 noiembrie 2022, Chișinău: CEP USM, 2022, p.302-304.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/302-304_5.pdf

ADNOTARE

BODEAN Valeriu. „Aspecte teoretice și practice ale reluării urmăririi penale”. Teză de doctor în drept la specialitatea științifică 554.03 - Drept procesual penal. Chișinău, 2024.

Structura tezei: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 408 titluri, 191 de pagini de text de bază. La tema tezei au fost publicate 9 (nouă) lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: principiul *non bis in idem*, reluarea urmăririi penale, fapte noi și recent descoperite, procuror, procuror ierarhic superior, judecător de instrucție.

Scopul lucrării constă în realizarea unui studiu aprofundat și multiaspectual al instituției reluării urmăririi penale, în acord cu dreptul persoanei de a nu fi urmărită și judecată de două ori pentru aceeași faptă penală, și, în conexiune cu aceasta, în relevarea problemelor ivite cu prilejul redeschiderii unor proceduri penale finalizate prin adoptarea unor soluții de netrimiteră în judecată a cauzelor penale, precum și în formularea unor propuneri de soluționare a problemelor relevate.

Obiectivele studiului vizează: studierea esenței și aplicabilității principiului *non bis in idem* prin prisma reflectării acestuia în legea națională, în actele internaționale la care Republica Moldova este parte, dar și în baza jurisprudenței naționale și internaționale în domeniu; cercetarea instituției reluării urmăririi penale după scoaterea persoanei de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale și/sau clasarea procesului penal; relevarea motivelor și temeiurilor pentru redeschiderea unor proceduri penale definitivitate la etapa urmăririi penale; identificarea situațiilor în care reluarea urmăririi penale nu poate fi dispusă; cercetarea sintagmelor „fapte noi” și „fapte recent descoperite”; aprecierea suficienței și eficienței actualelor reglementări de procedură penală națională pe segmentul reluării urmăririi penale.

Noutatea și originalitatea științifică constă în examinarea unor aspecte teoretice și aplicative – considerate până acum ca fiind soluționate definitiv, dar care fuseseră insuficient studiate – privitoare la instituția reluării urmăririi penale.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de cercetare rezidă în ajustarea instrumentelor procesuale utilizabile la reluarea urmăririi penale după sistarea acestora pe varii temeuri, fapt care a determinat unele clarificări – pentru doctrinari și practicieni – actori ai procesului penal – ale noțiunilor și conceptelor aplicate în situațiile în care au loc ingerințe în dreptul persoanelor de a nu fi supuse unor urmăriri repetate, în tentativa de a îmbunătăți abordările teoretice și de a argumenta propunerile *de lege ferenda*, formulate de către autor.

Semnificația teoretică este reprezentată de relevanța și utilitatea rezultatelor obținute, sub aspect teoretic, privitor la identificarea manierei de realizare a echilibrului între necesitatea asigurării răspunderii penale a făptuitorului pentru comiterea infracțiunii și protecția persoanei de presiuni penale continue; precum și de stabilirea excepțiilor, a modului în care acestea sunt determinate, pentru care totuși poate fi admisă o urmărire repetată, precedată de reluarea urmăririi penale.

Valoarea aplicativă constă în orientarea concluziilor pe calea optimizării legislației pertinente și, corespunzător, în perfecționarea activității subiecților procesuali implicați în realizarea urmăririi penale. Raționamentele expuse în lucrare pot fi utile și în activitatea didactico-științifică. Astfel, caracterul aplicativ al lucrării se întemeiază pe următoarele considerațiuni: 1) propunerile *de lege ferenda* pot face obiectul activității legislative de optimizare a cadrului normativ procesual-penal; 2) propunerile practice, a căror argumentare este efectuată în lucrare, ar putea prezenta interes pentru activitatea cotidiană a subiecților din sfera justiției penale, pentru asigurarea unor standarde de aplicare a legii procesuale penale și de formare a unei jurisprudențe unitare; 3) conținutul lucrării poate fi folosit de către viitorii juriști, studenți ai instituțiilor de învățământ de profil, precum și de cadrele didactice, în procesul de studiu la compartimentul *Urmărirea penală*, în cadrul mai multor discipline.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice ale tezei de doctorat au fost implementate în procesul științifico-didactic din cadrul Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova.

АННОТАЦИЯ

БОДЯН Валериу. «Теоретические и практические аспекты возобновления уголовного преследования». Докторская диссертация по научной специальности: 554.03 - Уголовно-процессуальное право. Кишинэу, 2024 г.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 408 наименований, 191 страниц основного текста. По теме диссертации опубликовано 9 (девять) научных работ.

Ключевые слова: принцип *non bis in idem*, возобновление уголовного преследования, новые и вновь открывшиеся обстоятельства, прокурор, вышестоящий прокурор, судья по уголовному преследованию.

Цель работы: исследование института возобновления уголовного преследования, в соответствии с правом лица не быть подвергнутым повторному преследованию и осуждению за одно и то же деяние, а также выявление проблем, возникающих при возобновлении процедуры, оконченной принятием решения о ненаправлении в суд уголовных дел, а также формулировка предложений по решению выявленной проблемы.

Задачи исследования: изучение сущности и применимости принципа *non bis in idem* с точки зрения его отражения в национальном законодательстве и в международных актах, стороной которых является Республик Молдова, а также на основании национальной и международной юриспруденции; изучение института возобновления уголовного преследования после выведения лица из-под уголовного преследования, прекращения уголовного преследования и прекращения уголовного судопроизводства; выявление поводов и оснований возобновления производства, оконченного на стадии уголовного преследования; установления ситуаций, при которых уголовное преследование не может быть возобновлено; изучение понятий «новых» и «вновь открывшихся» обстоятельств; оценка достаточности и эффективности действующих процессуальных положений о возобновлении уголовного преследования.

Научная новизна и оригинальность состоит в рассмотрении некоторых теоретических и практических аспектов, признанных до сих пор решёнными, но которые не были достаточно исследованы, в плоскости возобновления уголовного преследования.

Полученные результаты, способствующие решению научной проблемы заключаются в корректировке процессуальных инструментов, относящихся к институту возобновления уголовного преследования после его окончания по различным основаниям, что служило предпосылкой для введения определённых корректировок для теоретиков и практиков некоторых понятий и концептов, применимых при вмешательстве в право лиц не быть преследуемыми повторно, целью оптимизации теоретических основ и аргументации предложений *de lege ferenda*.

Теоретическая значимость представлена относящимися к теме и полезными результатами исследования с теоретической стороны вопроса касательно способа обеспечения равновесия между уголовной ответственностью лица, совершившего уголовно-наказуемое деяние, и защитой лица против продолжающегося и нескончаемого уголовного преследования; установление исключительных обстоятельств, способов их выявления, при которых возможно повторное уголовное преследование, которому предшествовало его возобновление.

Практическая значимость состоит в полезности предложений автора для оптимизации действующего законодательства и, соответственно, для деятельности процессуальных субъектов – практиков, вовлечённых в деятельность по уголовному преследованию. Выводы автора также могут быть полезны и для использования в учебном и научном процессе, а именно: предложения *de lege ferenda* могут быть применимы при разработке изменений и дополнений уголовно-процессуального закона, предложения автора могут найти применение в ежедневной деятельности процессуальных субъектов, вовлечённых в уголовное преследование, содержание работы может быть полезным для будущих юристов, студентов профильных ВУЗ-ов, а также преподавателями.

Внедрение научных результатов. Научные результаты докторской диссертации были внедрены в научно-дидактический процесс на юридическом факультете Государственного Университета Молдовы.

ANNOTATION

Valeriu BODEAN . "Theoretical and practical aspects of the resumption of criminal prosecution". PhD thesis in law at scientific specialty 554.03-Criminal Procedural Law. Chisinau, 2024.

Thesis structure: Introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 408 titles, 191 pages of basic text. On the topic of the thesis were published 9 (nine) scientific papers.

Keywords: principle *non encore in idem*, resumption of criminal prosecution, new and newly discovered facts, prosecutor, higher hierarchical prosecutor, investigating judge.

Purpose of the work it consists in carrying out a thorough and multi-factual study of the institution of resumption of criminal prosecution, in accordance with the right of the person not to be prosecuted and tried twice for the same criminal act, and, in connection with this, in revealing the problems arising on the occasion of the reopening of criminal proceedings completed by adopting solutions of non-referral to trial of criminal cases, as well as in formulating proposals for solving the revealed problems.

Objectives of the study aims at: studying the essence and applicability of the principle *non encore in idem* in the light of its reflection in the National Law, in the international acts to which the Republic of Moldova is a party, but also on the basis of the national and international jurisprudence in the field; research of the institution of resumption of criminal prosecution after removal of the person from criminal prosecution, termination of criminal prosecution and/or classification of the criminal process; revealing the reasons and grounds for reopening of some criminal proceedings finalized at the criminal prosecution stage; identifying the situations in which the resumption of criminal segment of the resumption of criminal prosecution, cannot be arranged; researching the phrases "new facts" and "recently discovered facts"; assessment of the sufficiency and efficiency of the current national criminal procedure regulations in the segment of the resumption of criminal prosecution.

Scientific novelty and originality it consists in examining some theoretical and applicative aspects – so far considered to have been definitively resolved, but which had been insufficiently studied-regarding the institution of resumption of criminal prosecution.

Important scientific problem solved in the field of research it lies in the adjustment of the procedural tools used when the criminal prosecution is resumed after its termination on various grounds, which has prompted some clarifications-for doctrinaires and practitioners - actors of the criminal process-of the notions and concepts applied in situations where interference occurs in the right of persons not to be subjected to repeated prosecutions, in an attempt to improve theoretical approaches and *ferenda law*, formulated by the author.

Theoretical significance it is represented by the relevance and usefulness of the results obtained, in the theoretical aspect, regarding the identification of the way of achieving the balance between the need to ensure the criminal liability of the perpetrator for committing the crime and the protection of the person from continuous criminal pressure; as well as by the establishment of exceptions, of the way in which they are determined, for which, however, a repeated prosecution may be admitted, preceded by the resumption of criminal prosecution.

Applicative value it consists in directing the conclusions on the way of optimizing the relevant legislation and, accordingly, in improving the activity of the procedural subjects involved in carrying out the criminal prosecution. The reasoning presented in the paper can also be useful in the didactic-scientific activity. Thus, the applicability of the paper is based on the following considerations: 1) proposals of *ferenda law* can be the subject of legislative work to optimize the procedural-criminal normative framework; 2) practical proposals, the argumentation of which is carried out in the paper, could be of interest for the daily activity of subjects in the field of criminal justice, for ensuring standards for the application of Criminal Procedural Law and for the formation of unitary jurisprudence; 3) the content of the paper can be used by future lawyers, students of specialized educational institutions, as well as by teachers, in the process of studying *Prosecution*, within several disciplines.

Implementation of scientific results. The scientific results of the doctoral thesis were implemented in the scientific-didactic process of the Faculty of Law of the State University of Moldova.

BODEAN Valeriu
ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE ALE RELUĂRII URMĂRIII PENALE
Specialitatea 554.03 – Drept procesual penal

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 10.04.2024
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2,0

Formatul 60×84 ¹/₁₆
Tirajul 40 ex.
Comanda nr. 52

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. A.Mateevici, 60. Chișinău, MD 2009